

Mogelijke predatie van Savannearend *Aquila rapax* op Afrikaanse Moerasschildpad *Pelomedusa subrufa*

Grzegorz Kopij

De Savannearend is een van de zestien soorten arenden die in de Afrotropische regio voorkomen. Samen met de Steenarend is het de algemeenste en meest verspreide soort onder de elf *Aquila*-soorten. De Savannearend komt voor van zuidelijk Afrika noordelijk tot in Marokko en oostelijk tot in India (del Hoyo *et al.* 1994, del Hoyo *et al.* 1994, Ferguson-Lees & Christie 2001).

Het diet van de Savannearend is gevarieerd en betrekkelijk goed bekend. Het is een veelzijdige rover die voornamelijk zoogdieren en vogels bejaagt en dat af en toe aanvult met reptielen, amfibieën, vissen en insecten. Daarnaast wordt veel aas gegeten (del Hoyo *et al.* 1992; Simmons 2005). Onder de reptielen zijn als prooi vastgesteld: Zwarte Mamba *Dendroaspis polylepis*, Boomslang *Dispholidus typus*, Pofadder *Bitis arietans* en Nijlvaan *Varanus niloticus* (Brown *et al.* 1982, Steyn 1982). Moeras- noch landschildpadden Testudinidae zijn ooit als prooi gemeld (Brown *et al.* 1982, Steyn 1982; del Hoyo *et al.* 1994, Ferguson-Lees & Christie 2001, Simmons 2005).

In November 2017 zag ik een Savannearend in een Mopane zitten (Figuur 3-4) aan de rand van een uitgebreide laagte van de Ogongo boerderij van de Universiteit van Namibië, gelegen in de Omusati Regio in noordelijk-centraal Namibië (17.7038 S, 15.3123 E). Onder de rustboom lagen de resten van een Afrikaanse Moerasschildpad *Pelomedusa subrufa* (Testudines: Pelomedusidae) (Figuur 5-6). Het lichaam van de schildpad was van de schilden verwijderd, waarbij zelfs rug- en borstschild gedeeltelijk waren afgebroken. De schildpad had een lengte van ongeveer 20 cm. Het kan zijn dat de schildpad door een zoogdier was gepredeerd, zoals een Zadeljakhals *Canis mesomelas*, die zich daarna ontdaan heeft van het karkas. Er werden echter geen sporen van zoogdiertanden op de prooirest aangetroffen. Wat ook kan, is dat de schildpad dood was gevonden en als aas was benut door de arend.

De zitpost van de arend was gelegen op een plek waar in verscheidene jaren geregeld arenden waren gezien (Kopij 2013a, 2013b, 2014, 2015, 2018). De Ogongo boerderij (c. 3000 ha), samen met het naastgelegen wildpark vormde het territorium van deze arend. De grootte van het activiteitsgebied van Savannearenden varieert van 64 tot 300 km² (del Hoyo *et al.* 1994; Ferguson-Lees & Christie 2001). De betreffende locatie omvat een netwerk van oshanes en intacte savanne met Mopane en acacia's (Figuur 1-2). Een oshane is een ondiepe, grazige depressie die bijna jaarlijks onderloopt in de regentijd en bijna volledig opdroogt in de droge tijd.

Figuur 1-6. Leefgebied van de Savannearend, met een overzicht van de depressie nabij Ogongo in noordelijk Namibië (links en rechts boven). Tevens Savannearend, waarvan midden links de arend op de Mopane boom van dit verhaal. De onderste foto's geven (links) een levende adulte Afrikaanse Moerasschildpad, en (rechts) het schild van de gepredeerde schildpad (Foto's: Grzegorz Kopij). *Habitat of the Tawny Eagle and oshana in northern Namibia (upper left and right), Tawny Eagles (central left the one as described) and African Helmeted Turtle (lower left: live adult, lower right: skeleton of the one extracted from the shells, possibly by the Tawny Eagle).*

De Afrikaanse Moerasschildpad kan 200-300 mm lang worden en een gewicht bereiken tot 2.5 kg. Het is de meest algemene en verspreide moerasschildpad van Afrika (Branch 1998, Alexander & Marais 2017). In het Cuvelai Drainage Systeem van noordelijk Namibië is deze soort algemeen in de tijdelijk natte laagtes van de oshanes. De schildpadden overleven de uitdroging van de oshanes in de droge tijd door zich in de modder op de bodem in te graven. In de overgangsperiode van nat naar droog zijn de oshanes zeer ondiep of droog, en de schilpadden zijn juist dan kwetsbaar voor predatie. On 30 November 2017, vlakbij dezelfde plek (17.7125°S, 15.3083°E), werd een nest van een Hamerkop *Scopus umbretta* gevonden dat als broedplaats werd gebruikt door Kerkuilen *Tyto alba* (Kopij 2021). Op de grond onder het nest lagen vijf intacte schilden (borstschild vast aan rugschild) van Afrikaanse Moerasschildpadden. Tijdens een nieuw bezoek op 29 juli 2018, toen het nest nog steeds door Kerkuilen was bezet, waren de schilden verdwenen, misschien opgeruimd door aaseters (Kopij 2021).

Summary

Kopij G. 2024. A possible case of Tawny Eagle *Aquila rapax* predation on African Helmeted Turtle *Pelomedusa subrafa*. De Takkeling 32: 143-146.

In November 2017 remains of an African Helmeted Turtle were found below the sitting post of a Tawny Eagle in a Mopane along the fringe of an extensive oshana in the Cuvelai Drainage System in north-central Namibia. Carapace and plastron were partly damaged and the body had been removed (length ~ 20 cm). The lack of dental impressions on the carapace suggested Tawny Eagle, rather than a mammalian carnivore, as the predator (unless it was found as carrion). In previous years Tawny Eagles had been repeatedly observed at the same site. African Helmeted Turtle may be particularly predation-prone when water levels in the oshanas drop during the dry season. To date, turtles, terrapins and tortoises (Testudines) have never been reported as prey of Tawny Eagle.

Literatuur

- Alexander G. & Marais J. 2017. A guide to the reptiles of southern Africa. Struik Nature, Cape Town.
- Branch B. 1998. Snakes and other reptiles of southern Africa. 3rd ed. Struik, Cape Town.
- Brown L.H., Urban E.K., Newman K. 1982. The birds of Africa. Vol. 1. Academic Press, London.
- del Hoyo J., Elliott A. & Sargatal J. (eds) 1994. Handbook of the birds of the world. Vol. 2. Lynx Edicions, Barcelona.
- Ferguson-Lees J. & Christie D.A. 2001. Raptors of the world. Christopher Helm, London.
- Kopij G. 2013a. Seasonal changes in avian assemblages in Kaokoland (Mopane) Savanna in the Ogongo Game Reserve, north-central Namibia. International Science & Technology Journal of Namibia 2(1): 44-58.
- Kopij G. 2013b. Avian Assemblages in Natural and Modified Koakoland (Mopane) Savanna in the Cuvelai Drainage System, North-Central Namibia. Lanioturdus 46(5): 22-33.

- Kopij G. 2014. Avian communities of a Mixed *Mopane-Acacia* Savanna in the Cuvelai Drainage System, North-Central Namibia, During the Dry and Wet Season. *Vestnik Zoologii* 48(4): 269-274.
- Kopij G. 2015. Seasonal changes in avian communities in a farmland in the Cuvelei Drainage System, northern Namibia. *Ornithological Observations* 6: 73-81.
- Kopij G. 2018. Population density, and community structure of birds breeding in Mopane Savanna of the Ogongo Game Park, north-central Namibia. *International Journal of Science & Technology of Namibia* 12: 117-134.
- Kopij G. 2021. *Pelomedusa subrufa* (African Helmeted Turtle). Predation. *Herpetological Review* 52(3): 42-43.
- Simmons EA 2005. Tawny Eagle *Aquila rapax*. Pp. 529-530 in: Hockey P. A. R., Dean W. R. J., Ryan P. G. (eds), *Roberts' birds of southern Africa*. 7th ed. John Voelcker Bird Book Fund, Cape Town..
- Steyn P 1982. *Birds of prey of southern Africa. Their identification and life histories*. David Philip, Cape Town & Johannesburg.

Adres: Department of Vertebrate Ecology, Wrocław University of Environmental & Life Sciences, ul. Koźuchowska 5b, 51-631 Wrocław, Poland
E-mail: gregorius.kopijus@gmail.com